

FORSVARSMATERIELL
Org. nr.: 916075855

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon om at vi ikke kan uttale oss om årsregnskapet

Riksrevisjonen er pålagt å revidere Forsvarsmateriells årsregnskap for 2016. Årsregnskapet består av ledelseskommmentarer, oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og virksomhetsregnskap, inklusive noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2016.

På grunn av betydningen av forholdene som er omtalt i avsnittet *Grunnlag for konklusjonen om at vi ikke kan uttale oss om årsregnskapet*, har vi ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som setter oss i stand til å gi uttrykk for en mening om årsregnskapet.

Grunnlag for konklusjonen om at vi ikke kan uttale oss om årsregnskapet

Regnskapsmessig behandling av Forsvarsmateriells utskillelse fra Forsvaret

Regjeringen vedtok i 2015 en omorganisering av Forsvaret ved å skille ut og etablere Forsvarsmateriell som en egen virksomhet fra 1. januar 2016.

Fra samme tid ble Forsvarets regnskapssystem i nye Forsvarets Felles integrerte forvaltningssystem (FIF 3.0) implementert. FIF 3.0 er satt opp med og har i dag kun mulighet for én firmakode, som brukes av Forsvaret. Som en konsekvens av dette har Forsvarsdepartementet besluttet at Forsvarsmateriells regnskap skal føres som en driftsenhet i Forsvarets regnskap. Forsvarsmateriell og Forsvaret har felles rapportering til statsregnskapet.

Parallelt med dette vedtok Forsvarsdepartementet at virksomheter i forsvarssektoren skulle ta i bruk de statlige regnskapsstandardene (SRS) i virksomhetsregnskapene fra og med 2016, noe som blant annet innebar oppsett av separat inngående balanse for Forsvarsmateriell per 1. januar 2016.

I forbindelse med omorganiseringen og overgangen til SRS har Forsvarsdepartementet søkt Direktoratet for økonomistyring (DFØ) om en rekke unntak fra sentrale bestemmelser i det statlige økonomiregelverket og de statlige regnskapsstandardene (SRS). DFØ har innvilget unntakene under forutsetning om at Forsvarsmateriell avlegger et fullverdig årsregnskap i 2016 og 2017, samt at økonomiregelverket blir etterlevd fra og med regnskapsåret 2018. Riksrevisjonen mener imidlertid at de omfattende unntakene Forsvarsdepartementet har søkt om er svært vanskelige å forene med kravet om avleggelse av et rettviseende årsregnskap etter økonomiregelverket og SRS. Unntakene medfører også at det ikke foreligger grunnlag for revisjon av betydelige regnskapsposter og -linjer.

- Det avlagte årsregnskapet deler den sentrale regnskapsposten *Mellomværende med statskassen* med Forsvarets regnskap. Mellomværendet utgjør 601,1 millioner kroner samlet for Forsvarsmateriell og Forsvaret. Felles mellomværende er en konsekvens av felles rapportering til

statsregnskapet. Det er dermed ikke mulig å revidere Forsvarsmateriells *Mellomværende med statskassen*.

- For regnskapslinjene *Fordringer, Beholdning av varer og driftsmateriell* og *Kortsiktig gjeld*, herunder skyldig skattetrekk og skyldige offentlige avgifter, har det ikke latt seg gjøre å bekrefte fordelingen mellom Forsvarsmateriell og Forsvaret i årsregnskapene. Regnskapslinjen *Kortsiktig gjeld*, herunder skyldig skattetrekk og skyldige offentlige avgifter, er ikke fordelt mellom virksomhetene. Det er i tillegg usikkert om fordelingene mellom virksomhetene viser korrekte beløp på regnskapslinjene *Fordringer* og *Beholdning av varer og driftsmateriell*. Det har derfor ikke vært mulig å bekrefte de nevnte regnskapslinjene i Forsvarsmateriells regnskap.
- Forsvarsmateriell og Forsvaret har ikke i tilstrekkelig grad etablert et system for overlevering av anleggsmidler mellom de to virksomhetene. Forsvaret har blant annet mottatt anleggsmidler vederlagsfritt fra Forsvarsmateriell i 2016, som er aktivert til 5,1 milliarder kroner i Forsvarets balanse, men som ikke er synliggjort i Forsvarets bevilgning.

Valg av regnskapsprinsipper

Etter Riksrevisjonens vurdering er begrunnelsen for sentrale prinsippvalg for regnskapet, ikke tilstrekkelig dokumentert. Dette dreier seg om følgende regnskapsprinsipper:

- I henhold til SRS 17 vedlegg 1 verdsettes anlegg under utførelse til anskaffelseskost i åpningsbalansen. Dette er ment som en forenkling i stedet for å fastsette virkelig verdi eller gjenanskaffelsesverdi for et anlegg som ikke enda er tatt i bruk. Forsvarsmateriell har i åpningsbalansen ikke anvendt forenklingsadgangen med bruk av anskaffelseskost, men i stedet forsøkt å fastsette gjenanskaffelsesverdi ved å indeksregulere historisk anskaffelseskost for anlegg under utførelse. Dette fordi Forsvarsmateriell mener en slik verdsettelse gir et mer rettvisende bilde. Indeksreguleringen medfører vesentlige oppskrivninger av verdi, sammenlignet med hva historisk kost ville tilsi. Riksrevisjonens vurdering er at Forsvarsmateriell verken har gjennomført eller dokumentert tilstrekkelige vurderinger som sannsynliggjør en slik økning i verdi utover historisk anskaffelseskost.

Det er usikkerhet knyttet til verdsettelsen av anlegg under utførelse som Forsvaret har mottatt fra Forsvarsmateriell som anlegg i 2015 (inngående balanse 2016). Det er for eksempel avdekket feil ved verdsettelsen av F-35 og usikkerhet knyttet til verdsettelsen av NH90 i Forsvarsmateriells regnskap. Ifølge Forsvarsmateriell er verdsettelsen av F-35 overvurdert med om lag 600 millioner kroner i regnskapet. Vi kan ikke bekrefte om feilen er korrekt beregnet av virksomheten. Det er også usikkert om det foreligger flere beløpsmessige feil. Forsvarsmateriell har ikke framlagt nødvendig dokumentasjon og oversikt over anlegg under utførelse som er overført som anlegg til Forsvaret i 2015. Verdsettelsen av anlegg under utførelse kan følgelig ikke revideres.

Andre begrensninger for revisjonen

- Etter Riksrevisjonens vurdering har Forsvarsmateriell ikke en dokumentert internkontroll av anskaffelsen av F-35, som det har vært mulig å bygge på i revisjonen. Det har heller ikke blitt forelagt tilfredsstillende dokumentasjon som er egnet for kompensierende detaljtester. Det har derfor ikke vært mulig å bekrefte anskaffelseskostnaden for F-35 og regnskapslinjene *Varige driftsmidler* og *Fordringer*.
- Det har ikke vært mulig å bekrefte regnskapsposten *Andre fordringer*, på grunn av manglende ajourhold. Det har derfor ikke vært mulig å bekrefte hvor stor andel av forskuddene som tilhører henholdsvis Forsvarsmateriell og Forsvaret.
- På grunn av forholdene beskrevet under *Regnskapsmessig behandling av Forsvarsmateriells utskillelse fra Forsvaret, Valg av regnskapsprinsipper* og *Andre begrensninger for revisjonen*, har vi

ikke vært i stand til å uttrykke en mening om hvorvidt årsregnskapet gir et rettviseende bilde i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring og statlige regnskapsstandarder (SRS).

Ledelsens og overordnetes departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen i Forsvarsmateriell er ansvarlig for å utarbeide et årsregnskap som gir et rettviseende bilde i samsvar med regelverk for økonomistyring i staten, herunder statlige regnskapsstandarder (SRS). Ledelsen er også ansvarlig for å etablere den interne kontrollen som de finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Forsvarsdepartementet har det overordnende ansvar for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Riksrevisjonens oppgave i forbindelse med årsregnskapsrevisjonen er å utføre en revisjon i samsvar med lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999) og avgi en revisjonsberetning. På grunn av forholdene som er omtalt i avsnittet *Grunnlag for konklusjonen om at vi ikke kan uttale oss om årsregnskapet*, har vi imidlertid ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for en konklusjon om dette årsregnskapet.

Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 30 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi gir en uttalelse med moderat sikkerhet på om vi er kjent med forhold som tilsier at virksomhetens disponering av bevilgningene i vesentlig grad er i strid med administrative regelverk for økonomistyring. Uttalelsen bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnås gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendig.

Forsvarsmateriell er ikke registrert i merverdiavgiftsregisteret og har ikke bokført merverdiavgift per 31. desember 2016. Dette er ikke i henhold til lov om merverdiavgift § 2-1 (1).

På grunn av forholdene som er omtalt i avsnittet *Grunnlag for konklusjonen om at vi ikke kan uttale oss om årsregnskapet*, har vi for øvrig ikke tilstrekkelig informasjonsgrunnlag for uttalelsen om administrative regelverk for økonomistyring for regnskapsåret 2016.

Oslo; 04.05.2017

Etter fullmakt

Tor Digranes
ekspedisjonssjef

Stig Kilvik
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur